

Vaddetjåkko

Kungl. Maj:ts proposition Nr 5.

1

STATENS NATURVÅRDSVERK		
Län	Kategori	Löpnr
00	01	0011
Naturresursavdelningen Naturvårdsregistret		

Nr 5.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående avsättande till nationalpark av ett område vid berget Vaddetjåkko i närheten av Torne träsk; given Stockholms slott den 5 december 1919.

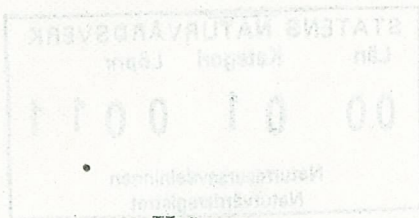
Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att såsom nationalpark må avsättas ett å kronomark nordväst om Torneträsk i Jukkasjärvi socken av Norrbottens län beläget område, innefattande berget Vaddetjåkko och upptagande ungefär 24.5 kvadratkilometer, med rätt för Kungl. Maj:t att bestämma de närmare gränserna för nationalparken.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

Alfred Petersson.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 december 1919.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
UNDÉN,
THORSSON,
HOLMQUIST,
OLSSON.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Petersson anförde:
I proposition nr 19 till 1915 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att såsom nationalpark finge avsättas ett område av omkring 7.4 kvadratmil i Jukkasjärvi socken av Norbottens län, bestående dels av kronomarken norr och nordväst om Torneträsk intill riksgränsen dels ock norra delen av nämnda sjö, med rätt för Kungl. Maj:t att bestämma de närmare gränserna för nationalparken.

Propositionen var föranledd av ett av intendenten vid naturhistoriska riksmuseet, professorn Einar Lönnberg, framställt förslag i ämnet, vilket tillstyrkts av domänstyrelsen och vetenskapsakademien. Ur Lönnbergs motivering för förslaget torde följande böra här återgivas:

Detta område hade i naturforskarkretsar länge varit bekant för sin frodiga växtlighet. Björkskogen vore för dessa nordliga trakter särdeles högvuxen och

kraftig. Där finnes även aspbestånd med relativt stora träd. Av tall torde endast enstaka reliker förekomma. Örtvegetationen vore mångenstädes mycket riklig, och åtskilliga i och för sig sällsynta arter uppträdde där även.

Det nordliga läget uteslöte dock all odling, och någon avkastning av skog kunde enligt Lönnbergs mening ej förväntas. Någon annan ekonomisk nytta av området annat än som renbetesland för nomadlapparnas hjordar torde ej kunna erhållas, och om området bleve nationalpark, skulle intet hinder läggas härför, allra helst som det egentligen vore först frampå hösten, som renarna komme dit, emedan under högsommaren myggornas mängd avhölle dem därifrån.

Ehuru Lönnberg således funne den ekonomiska nyttan av området begränsad, ansåge han likväl en fridlysning önskvärd, emedan man kunde hava anledning att frukta, att trakten i annat fall skulle bliva utsatt för skövling på olika sätt. Dels innebure det ökade och oreglerade turistväsendet, såsom erfarenheten lärt, en viss fara. Dels vore det ej osannolikt, att, i den mån samhället vid Abisko tillväxte, lockelsen att slå sig ned på norra sidan om Torne träsk skulle bliva så stor för vissa mindre önskvärda personer, att de helt enkelt toge området i besittning, högge ned björkskogen och plundrade naturen på allehanda sätt samt förde ett mer eller mindre parasitiskt liv på lappars och turisternas bekostnad utan att vara samhället till något gagn. Exempel på dylikt saknades ej från andra håll. Och sedan sådana personer väl en gång slagit sig fast på en dylik avlägsen plats, vore det som bekant ej så lätt att hålla dem i styr eller att få dem därifrån.

I samband härmed förehade riksdagen till behandling två inom riksdagen väckta motioner, däri sammanställande hemställdes om avslag å nämnda framställning.

I skrivelse den 10 maj 1915 (nr 100) anmälde riksdagen, att propositionen icke vunnit riksdagens bifall. Härvid anförde riksdagen efter att först hava återgivit innehållet i de i ämnet väckta motionerna även-som bemött vissa i desamma gjorda uttalanden följande:

»Ehuru riksdagen icke anser de i motionerna sålunda anförda skälen vara av den betydelse, att riksdagen skulle allenast härav föranledas icke bifalla Eders Kungl. Maj:ts förevarande framställning, har riksdagen emellertid vid granskning av densamma icke kunnat undgå att finna, det ärendet icke blivit föremål för en så fullständig utredning, som riksdagen ansett önskvärd för ett rätt bedömande av de verkningar, vilka inrättandet till nationalpark av ett så högst betydande område som det ifrågavarande skulle medföra i olika avseenden, bland annat vad rör be-folkningens i dessa trakter möjligheter att efter nationalparkens inrättande förskaffa sig sin utkomst. I detta hänseende vill riksdagen särskilt framhålla vad i den se-nare motionen berörts, nämligen att den i närheten av den föreslagna nationalpar-ken belägna byn Kattovuomas innebyggare för sin existens äro till väsentlig del hänvisade till jakt och fiske, och riksdagen har icke kunnat bilda sig någon upp-fattning, huruvida ett bifall till förslaget skulle för dessa medföra några menliga följder. Det synes därför riksdagen lämpligt, att, innan definitivt beslut om natio-nalparkens bildande fattas, för utredning av nu berörda förhållanden yttranden i ärendet inhämtas från vederbörande ortsmyndigheter, vilka icke torde underlåta att lämna orsbefolkningen tillfälle att giva tillkänna sin mening i ämnet. Först sedan

denna utredning blivit verkställd, torde frågan böra bliva föremål för ett slutligt avgörande, varför riksdagen anser sig för närvarande icke kunna biträda Eders Kungl. Maj:ts framställning.»

Sedan Kungl. Maj:t anbefallt länsstyrelsen i Norrbottens län att föranstalta om utredning angående de i riksdagens förenämnda skrivelse berörda förhållanden samt därvid lämna ordsbefolkningen tillfälle att giva sin mening tillkänna, har länsstyrelsen med skrivelse den 8 mars 1916 överlämnat åtskilliga handlingar till utredning i ärendet.

Av dessa handlingar inhämtas, att vid ett den 25 september 1915 med ordsbefolkningen och lappar hållet möte inför vederbörande länsman, varvid representanter från Kattovuoma närvarit, samtliga närvarande med undantag av filosofie doktor Lundbohm motsatt sig det ifrågakomna områdets avsättande till nationalpark, varvid påståtts, att en dylik åtgärd skulle innebära en inskränkning i »nybyggarnas hävdvunna rätt till jakt och fiske» och uttalats, att jakt och fiske jämväl efter det området avsatts skulle komma att fortgå i stort sett som förut. Från befolkningen »efter järnvägslinjen» hade inkommit en med 114 namnunderskrifter försedd protest emot att mera mark vid norra och nordvästra ändan av Torne träsk än som hittills skett¹⁾ avsattes till nationalpark.

Länsmannen har som sin mening uttalat, att det föreslagna området ej borde avsättas till kronopark. Han har bland annat framhållit, att områdets stora ytvidd omöjliggjorde dess skyddande för vandalisering och att särskilt gränslinjen ute på sjöns vatten vore fullständigt omöjlig att bevaka. Inga fördelar skulle vinnas men olägenheter uppstå.

Länsstyrelsen har även införskaffat yttrande från professorn vid handelshögskolan Gunnar Andersson. I detta yttrande anföres bland annat följande:

»Under resor i ifrågavarande trakter har undertecknad gjort bekantskap med därvarande naturhistoriska förhållanden. Jag har ock därom rådgjort med den kanske främste kännaren av dessas botaniska förhållanden t. f. professor T. Lagerberg, vilken har samma uppfattning, angående i vilken omfattning naturen här bör skyddas, som den nedan angivna.

Söker man pröva de skäl, som framförts för och emot ifrågavarande avsättning av 610 kvadratkilometer — — — av björkskogsområdet och fjällandet norr om Torne träsk till nationalpark, synes det nödvändigt att något beröra de rent principiella spörsmålen om naturskyddets syftemål. Det synes skäligen obestridligt, att avsättande av större eller mindre delar av landet såsom naturskyddade områden uteslutande får ha till syfte skydd för naturen och inga vare sig ekonomiska eller andra bisyften. De av professor Lönnberg anförda skälen att hindra det 'mindre önskvärda individer' taga större eller mindre områden inom kronans marker i be-

¹⁾ Hänseftar på Abisko nationalpark.

sittning och 'plundra naturen på allehanda sätt' bör föranleda avsättande av nationalpark endast för såvitt särskilt värdefulla naturtyper eller förekomster av växter och djur eller mineraler eljest skulle skadas eller förstöras. I syfte att reglera bosättningen har däremot samhället helt andra medel, för vilkas näende naturskyddslagen icke torde böra användas. Detsamma synes gälla om professor Lönnbergs yttrande, att den av honom föreslagna avsättningen skulle hava 'sin avsevärda ekonomiska betydelse för framtiden' med hänsyn till fisket i Torne träsk. Behöver detta skyddas mot överfiskning, hava statsmakterna givetvis andra medel att härför använda. Under alla omständigheter torde det för kontrollen av ett så avlägset område som trakterna vid Torne träsk vara särdeles olämpligt att intaga halva delen — — — av den långsträckt sjön inom naturskyddsparken och låta den andra ligga utom. Ständiga svårigheter och tvister om, huruvida fisk är tagen inom den skyddade eller den oskyddade delen av sjön, torde kunna förutses.

Väsentligen samma anmärkning, som mot professor Lönnbergs argumentation, torde kunna riktas mot doktor Lundbohms. Dennes huvudskäl för avsättandet av ifrågavarande nationalpark till den storlek, som förutsättes, är att 'lapparnas rättigheter därigenom bliva väsentligen tryggade'. — — — Även till lapparnas skyddande synas statsmakterna böra begagna andra medel än den uteslutande för naturens skydd avsedda fridlysningen enligt naturskyddslagen.

Bortser man från de, själva naturskyddsidén ovidkommande argument, som anförts, så förefinnas i den hittills föreliggande utredningen ytterligt svaga skäl för avsättande av ett område utav förenämnda storlek. Professor Lönnberg anför, att 'detta område har länge i naturforskarkretsar varit bekant för sin frodiga växtlighet. Björkskogen är för dessa nordliga trakter särdeles högvuxen och kraftig. Där finnas aspbestånd med relativt stora träd, av tall torde endast enstaka reliakter förekomma. Örtvegetationen är mångenstädes mycket riklig och åtskilliga i och för sig sällsynta arter uppträda där även'.

Denna framställning gäller endast mycket begränsade delar av det stora området.

Björkskogen är väl utvecklad inom några små områden nedanför fjällslutningen mot Torne träsk. Den alldeles övervägande huvuddelen är såsom redan en flyktig blick på den topografiska kartan visar, kalfjäll — — —.

Det torde sålunda för vinnande av de naturskyddsönskemål, som här kunna ifrågakomma, på intet sätt vara nödvändigt att avsätta hela ifrågavarande område utan torde tvenne mindre partier av detsamma vara fullt tillräckligt. Det kan knappast ligga i statens intresse att genom stora avsättningar förhindra för naturens studium intresserade turister och forskare att även utan vetenskapsakademiens tillstånd göra samlingar av intressanta och lärorika naturföremål på jämförelsevis lättåtkomliga ställen. — — —.

Från denna utgångspunkt sett bör av nordliga Lappland till naturskyddsparker avsättas ett avsevärt område, där olika typer för de nordlappländska växtsamhällena finnas representerade; detta så stort, att även djurlivet inom denna natur har nödigt rörelserum och fortplantningsmöjlighet. Därutöver böra ock särskilda förekomster för sällsynta växter och djur samt prov på typiska växtsamhällen inom smärre områden skyddas, liksom även egenartade bergbildningar eller mineralförekomster.

Det första av dessa krav har tillfredsställts genom avsättande av Abisko

nationalpark. Visserligen torde med fog kunna sägas, att dess belägenhet och begränsning icke är särdeles lycklig ur växtgeografisk och botanisk synpunkt och att det särskilt varit önskvärt, att skilda typer av de inom dessa delar av landet befintliga skogsbestånden varit bättre representerade. Det är särskilt denna brist, som gör det önskvärt att få ännu ett par mindre områden skyddade i dessa trakter. — — —.

Med hänsyn till sällsynta växter förefinnes redan genom Kungl. Maj:ts befallningshavandes i Norrbottens län kungörelse 1910, ser. A. nr 142, skydd för flertalet av de särskilt sällsynta arter, vilka inom den föreslagna nationalparken norr om Torne träsk kunna påfordra särskilt skydd. — — —.

Det synes icke föreligga något tvivel därom, att det berättigade naturskyddsintresse, som ovan i korthet angivits, torde kunna tillfullo tillgodoses utan att de intressen kränkas, vilka från ortsbefolkningens och andras sida framhållits i olika riktningar, såsom angående rättighet till jakt, fiske och eventuellt eftersökande av mineral m. m. inom området. Naturskyddsintresset synes nämligen bliva till fullo tillgodosett genom avsättandet av tvenne mindre naturskyddsparker, den ena omfattande fjället Vaddetjäkko och dess närmaste omgivningar, det andra fjället Ortovare och norr därom belägna trakter. Inom dessa bägge områden finnas nämligen alla de växtsamhällen rikt utbildade, som kunna anses för dessa trakter särskilt karakteristiska, och vilka icke i denna yppighet finnas representerade inom Abisko nationalpark, dels också lokaler för så gott som alla de sällsynta växter och djur, vilka inom ifrågavarande trakter äro observerade.

Naturskyddsparken *Vaddetjäkko*, begränsad av tvenne fjällbäckar, skulle komma att omfatta ett område av 24.5 kvadratkilometer. Inom den komme den för dessa trakter karakteristiska, rikt utvecklade örtrika björkskogen att finnas väl företrädd. Nedanför björkskogen finnes ett enastående intressant, vidsträckt Salixkärr. Ovanför björkskogen utbreder sig på fjällväxter rika alpina ängssamhällen, där åtskilliga sällsyntheter anträffas. Att utsträcka nationalparken i öster och väster synes knappt böra ske, alldenstund inga nya eller intressanta växtsamhällen där anträffas.

En naturskyddspark, *Ortovare*, begränsad mot öster av Ortojäkk och på norra sidan om Torne träsk vattendelare av en mot NNO mot Norge rinnande bäck samt på västra sidan av längdgraden för 1° ostl. longitud och omfattande 54 kvadratkilometer skulle få sitt särskilda intresse därigenom, att den i Ortovare förekommande dolomiten gör genom sin kalkhalt berget till fyndort för ett antal synnerligen sällsynta växter, — — —. Synnerligen vackra aspar förekomma ock i den ståtliga björkskogen nedanför bergets sluttning. Det norr om berget liggande fjället Auroktjäkko är ävenledes känt för en rik flora och för förekomsten av en intressant och riklig fauna av fjällfjärilar. Även strandlagunerna mot Torne träsk hysa på sina stränder flera synnerligen märkliga arter.

Begränsningen av ifrågavarande naturskyddsparker är synnerligen naturlig och lätt att i fältet uppgå under förutsättning, att den västra gränsen för den sistnämnda parken utmärkes genom några rösen. Genom nu framlagda förslag, torde såväl de naturvetenskapliga som de praktiska intressena tillfullo tillgodoses genom avsättning av 78.5 kvadratkilometer mot föreslagna 610 kvadratkilometer.»

Länsstyrelsen i Norrbottens län har för egen del anfört:

»För att den tanke, som ligger bakom bestämmelserna angående nationalparker, skall kunna förverkligas, är det naturligtvis icke nog med att vissa ur

naturskyddssynpunkt märkliga områden utläggas till nationalparker. Det fordras givetvis också, att dessa områden behörligen övervakas och sålunda skyddas från skadegörelser genom obehörigt intrång. Om en del av de områden, som redan nu gjorts till nationalparker, torde man nog kunna säga, att vid deras tillkomst sistberörda synpunkt icke tillräckligt beaktats. Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande tänker därvid särskilt på de väldiga fjällområden, som i nordligaste Norrland avsatts till nationalparker. En fullt effektiv bevakning av desamma torde på grund av deras storlek och avlägsna läge knappast kunna åstadkommas utan alltför stora kostnader, och hittills har så gott som ingenting åtgjorts härutinnan. Under senaste tiden hava emellertid förslag framkommit i sådant syfte, men hava de tänkta bevakningsanordningarna med hänsyn till kostnaderna hållits inom förhållandevis mycket snäva gränser. Under sådana omständigheter måste man ställa sig rätt så betänksam, när förslag nu väckts om att utlagga en ny nationalpark av en omfattning av icke mindre än 610 kvadratkilometer. Och man måste även fråga sig, om det verkligen kan ur naturskyddssynpunkt anses önskvärt och nödigt, att ett så väldigt område fridlyses. Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande har heller icke kunnat tillägna sig denna uppfattning.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande vill naturligtvis icke bestrida, att inom det till nationalpark ifrågasatta området finnas värden, som enligt naturskyddslagen böra bevaras för åverkan och förstörelse. Å andra sidan har Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande icke kunnat undgå finna, att vissa av de skäl, som av förslagsställaren, intendenten vid naturhistoriska riksmuseum, professorn Einar Lönnberg åberopats till stöd för den föreslagna åtgärden, icke hava särdeles mycket med naturskyddsintresset att skaffa, utan fastmera syfta på önskemål, vilka visserligen i sig måste anses högst behjärtansvärda, men som torde böra tillfredsställas å annan väg. Farorna av 'det ökade och oreglerade turistväsendet', olägenheterna av olaga nedsättningar på norra stranden av Torne träsk, risken för ödeläggelse av fisket i sjön, allt detta är omständigheter, som noga böra av myndigheterna beaktas och som man bör söka motverka, men naturskyddslagen synes icke böra anlitas såsom ett medel härtill.»

Länsstyrelsen har i allo anslutit sig till de av professor Andersson framlagda synpunkterna och för egen del föreslagit, att av det ursprungligen till nationalpark avsedda området norr om Torne träsk allenast de två av professor Andersson omförmälda mindre delarna, vilka vore närmare angivna å en vid hans yttrande fogad karta, måtte avsättas till nationalparker.

Domänstyrelsen har i utlåtande den 25 april 1916 på grund av den föreliggande förnyade utredningen i ärendet tillstyrkt vad länsstyrelsen sålunda föreslagit. Styrelsen ansåge sig så mycket hellre böra frånträda sin föregående hemställan med tillstyrkande av Lönnbergs förslag, som det för styrelsen därvid icke varit bekant, att inom det då föreslagna området funnes betydande mängd björkskog, vilken med rationell skötsel och behandling torde kunna lämna ett för ifrågavarande i stort sett skogfattiga trakter ej betydelselöst tillskott i bränsle.

Vetenskapsakademien har i utlåtande den 11 oktober 1916 under åberopande av de skäl, som anförts i ett utlåtandet bilagt yttrande av dess naturskyddskommitté, avstyrkt länsstyrelsens i Norrbottens län ovanberörda förslag och i stället förordat bifall till professor Lönnbergs ursprungliga förslag med den förändring, att den del av själva sjön Torne träsk, som upptagits såsom tillhörande nationalparken, eventuellt uteslötes. Nämnda naturskyddskommitté, bestående av professorerna Aurivillius, Lönnberg och Lagerheim, har i sitt yttrande till en början vänt sig mot vissa uttalanden i de vid länsstyrelsens skrivelse fogade handlingarna och därvid anført huvudsakligen följande:

»Av dessa yttranden synes det vilja framgå, att såväl de i mötet deltagande som även de, vilka undertecknat protestskrivelsen, hyste den uppfattningen, att de ägde rätt till jakt och fiske inom det ifrågavarande området, vilken 'rätt' skulle berövas dem genom att området blev nationalpark. En sådan åskådning är emellertid ett fullkomligt misstag. Såväl land som vatten inom ifrågavarande område tillhöra kronan och andra än nomadlappar äga ej rätt till jakt eller fiske därstädes, såvida ej någon särskild upplåtelse av dylik rätt ägt rum och därom har intet påstående framställts. — — —.

Det förklarades öppet vid mötet, att olaga jakt och fiske skulle idkas lika ogenerat som förut även på ett område, som avsatts såsom nationalpark, och att den av Konung och riksdag gemensamt stiftade lagen kallblodigt skulle negligeras. — — —.

Att rättsuppfattningen på sina håll, efter vad det vill synas, är så svag, måste anses synnerligen bedrövligt, men det kan ej gärna uppfattas såsom något bärande motiv för avstyrkandet av den nämnda nationalparkens avsättande. Däremot ligger i det omnämnda förhållandet en kraftig maning till att söka ordna förhållandena på sådant sätt, att ej blott nationalparkernas okränkbarhet för framtiden tillgodoses med ett bättre skyddande och övervakande än hittills, utan även kronans övriga rätt med avseende på jakt och fiske tillvaratages.

Efter Kirunamötet har Konungens befallningshavande i Norrbottens län anmodat professorn vid handelshögskolan i Stockholm Gunnar Andersson att avgiva yttrande i ärendet. Denne förklarar därvid kategoriskt, att avsättande av större eller mindre naturskyddsområden »uteslutande får ha till syfte skydd för naturen och inga vare sig ekonomiska eller andra bisyften.» — — —.

Att professor Anderssons så kategoriskt uttalade mening ej delas eller praktiskt tillämpas i andra länder t. ex. sådana som Förenta Staterna och Canada, varest dock naturskyddssträvandena tagit sig kraftiga uttryck bl. a. just genom avsättandet av väldiga nationalparker, är oss bekant. Tvärtom plägar man just såsom ett av motiven för inrättandet av dylika nationalparker framhålla den nytta de göra, därigenom att från de fredade områdena ekonomiskt nyttiga djurarter kunna sprida sig till omgivande trakter och bliva till gagn. — — —. Att statsmakterna skulle hava 'andra medel' att skydda kronans mark och vatten mot missförhållanden och otillbörligt intrång från enskilda förnekas ej, men ganska litet har därav varit synligt i Lappland. Om med naturskyddslagstiftningen en bättre ordning skulle vinnas och självsväldet på sådant sätt skulle bättre kunna hållas inom tillbörliga

gränser, förefaller det, som om man ej borde tveka att använda den i stället för att blott tala om 'andra medel'. Något hinder för den lojala vetenskapliga forskningen uppställes ej genom inrättandet av nationalparker, såsom professor Andersson synes vilja insinuera. Ej heller ha turisterna några olägenheter av dem, såvida de ej ha för avsikt att fiska och jaga eller på annat sätt våldföra sig på naturen, men att uppträda på sådant sätt inom ifrågavarande område, därtill ha ej turisterna någon som helst rätt ändå, emedan det alltigenom är fråga om kronans egendom.

Den föreslagna nationalparken tycker professor Andersson vara för stor. Han anser därför, att för att skydda de märkliga naturföremål, som även han medger finnas där, det skulle vara nog att såsom nationalparker avsattes tvenne smärre områden nämligen trakten kring Vaddetjäkko samt trakten kring Ortovare. Oavsett den omständigheten att även inom andra sträckningar av det ursprungligen föreslagna området finnas naturföremål, som äro väl värda att skyddas, och även det förhållandet att den föreslagna gränsen på Ortovareområdets västra sida är alldeles artificiell och sålunda opraktisk, är professor Anderssons förslag både otillfredsställande och olämpligt. Men framförallt är det uppenbart, att det skall bliva absolut omöjligt att bevaka dessa små 'naturskyddsparker' där de ligga insprängda i ett stort område, inom vilket enligt Kirunamötets uppfattning (tjuv-) jakt och annat ohägn alldeles okontrollerat bör få bedrivas. Blir hela området norr om Torne träsk nationalpark, är det klart, att vem som helst, som där anträffas med jaktutrustning eller byte av ett eller annat slag eller kommer därifrån med dylikt, är i orätta ärenden stadd och kan lagföras. Skulle professor Anderssons förslag godtagas, skulle den, som jagat, samlat naturalier o. s. v. inom de båda naturskyddsparkerna lätteligen kränga sig ifrån saken genom att säga, att han tagit sitt byte utanför de nämnda områdena, och motsatsen torde bli minst lika svårt att bevisa som att fiske skett på den ena eller den andra sidan av en gränslinje i Torne träsk.

Då alltså de skäl, som anförts mot avsättandet av hela sträckningen norr om Torne träsk till nationalpark, såsom ovan framhållits, äro grundade på en missuppfattning av rättsförhållandena därstädes och då ingen enskilds rätt genom dylik avsättning lider intrång, men däremot en fridlysning av ovannämnda område skulle medföra välbehövt skydd för åtskilliga naturföremål, trädbestånd och landskapstyper, få vi tillstyrka, att akademien ville vidhålla sin förut uttalade uppfattning rörande lämpligheten av inrättandet av denna nationalpark, eventuellt med uteslutande av vattenområdet i Torne träsk, om det skulle visa sig, att fiskstammen i nämnda sjö genom andra åtgärder skulle kunna på tillfredsställande sätt skyddas och vidmakthållas. Professor G. Anderssons förslag om inrättandet av tvenne mindre och långt från varandra skilda naturskyddsområden i trakterna kring Ortovare och Vaddetjäkko, synes såsom ej tillfredsställande och oändamålsenligt böra avstyrkas.»

Härefter har domänstyrelsen i skrivelse den 28 november 1916 redogjort för av vederbörande byråchef vid inspektionsresa under sistnämnda års sommar gjorda iakttagelser beträffande björkskogsbeståndet å det till nationalpark ursprungligen föreslagna området, vilket bestånd upptog en sträcka av minst 40 å 50 kilometer med en bredd av omkring en kilometer, samt uttalat, att avverkning genom gallring och

upptagande av mindre luckor därå kunde ske utan någon som helst fara för skogens framtida bestånd eller för att skogens föryngring skulle äventyras.

Den 15 december 1916 hava de jämlikt erhållet bemyndigande tillkallade sakkunniga för utredning och förslag om tillgodogörandet av kronans fisken samt jakten å viss kronomark avgivit infordrat utlåtande i ärendet. Häri hava de sakkunniga anfört bland annat följande:

»Till besvarande av remissen få de sakkunniga till en början upplysa, att två av dem, jägmästaren Montell och kanslisekreteraren Berglöf, vid olika tillfällen haft anledning besöka ifrågavarande område och att särskilt undertecknad Montell upprepade gånger genomströvat detsamma i olika riktningar. Rörande fiskeförhållandena i Torneträsk har undertecknad Rosén fått tillfälle att i egenskap av fiskeriintendent inom länet jämväl genom besök på platsen inhämta ingående upplysningar.

Vad angår djurlivet å *fastlandsdelen* av ifrågavarande till nationalpark föreslagna område norr och nordväst om Torneträsk har icke från någon sida gjorts gällande, att detta skulle behöva beredas särskilt skydd utöver vad författningarna för närvarande medgiva. — — —. Av utredningen i ärendet synes framgå, att den jakt, som bedrives inom området, är obetydlig. I överensstämmelse med stadgandena i lagen om rätt till jakt den 8 november 1912 samt i 30 och 31 §§ i lagen om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige den 1 juli 1898 torde jakträtt inom området tillkomma endast lapparna och de personer, åt vilka efter lapparnas hörande jakt av Kungl. Maj:ts befallningshavande emot avgift upplåtes. Såvitt de sakkunniga kunna bedöma, giva förhållandena ej vid handen, att framdeles någon fara här skulle hota det högre djurlivets bestånd. — — —.

Djurlivets skyddande inom området har av förslagsställaren, professor Einar Lönnberg icke i vidare mån åberopats såsom motivering för områdets avsättande till nationalpark, än att de å nordsidan av Torneträsk belägna viktigaste *lekplatserna för fisken* ansetts vara i behov av fridlysning.

Vad fisket i sjön angår må erinras, att enligt 13 § i lagen om rätt till fiske den 27 juni 1896 jämförd med 31 § i renbeteslagen fiskerätt tillkommer, förutom lapparna, endast den, vilken därtill förvärvat Kungl. Maj:ts befallningshavandes efter lapparnas hörande givna tillstånd. Ett flertal vid sjön boende personer har jämväl erhållit dylik rätt; dock hava upplåtelser icke meddelats i sådan utsträckning, att fiskbeståndet kan anses på något sätt hotat. De sakkunniga hava väl ämnat föreslå någon jämkning i nämnda bestämmelser, så att tillgången för de enskilda till utnyttjande av kronans fiskevatten i lappmarkerna och sålunda jämväl i Torneträsk skulle i viss mån lättas. Men även enligt detta förslag skulle Kungl. Maj:ts befallningshavandes medgivande krävas till fiskerätts utövande, vadan garanti skulle förefinnas, att fisket ej för högt beskattades.

Förutom det skydd för fisket i Torneträsk, som möjliggöres genom berörda nu gällande bestämmelser, verka för samma ändamål jämväl de särskilda stadganden, som meddelats angående själva sättet för fiskets utövande. — — —.

Väl har man anledning antaga, att i den del av Torneträsk, vilken föreslagits

skola ingå i nationalparken, liksom i andra delar av sjön, bedrives åtskilligt olaga fiske. Ifrågasätts kan emellertid, om någon bättring härutinnan skulle stå att vinna genom att nämnda del av sjön förklarades för nationalpark. Den erfarenhet man har är icke ägnad att bestyrka, att så skulle bli förhållandet. Lagen om nationalparker har i lappmarkerna ej upprätthållits bättre än vare sig jakt- eller fiskelagarna. Visserligen föreligger förslag om åvägabringande av effektivare bevakning av nationalparkerna, men det har synts delegerade, åtminstone vad angår de inom lappmarkerna belägna nationalparkerna, kunna ifrågasättas, huruvida det icke skulle vara lämpligt, att denna bevakning kombinerades med ett övervakande i allmänhet av kronans fiske- och jakträttigheter. I allt fall torde bli nödvändigt, att en bättre omvårdnad ägnas kronans fiske- och jaktintressen särskilt i de öde lappska fjälltrakterna; och torde en bättre ordning i detta hänseende utgöra förutsättningen för ett förverkligande av det från Kungl. Maj:ts sida väckta och för vidare utredning till de sakkunniga överlämnade förslaget om en mera inkomstgivande användning av kronans fiskevatten.

Om de sakkunniga sålunda anse, att — — — djurlivet inom ifrågavarande område icke påkallar det särskilda skydd, som en fridlysning såsom nationalpark medgiver, synes däremot en sådan åtgärd böra tagas under övervägande med hänsyn till den på vissa håll inom området förefintliga säregna och för ifrågavarande nordliga läge ovanligt frodiga och omväxlande växtligheten. Professor Lönnberg, vilken såsom stöd för sitt förslag till nationalparkens begränsning huvudsakligen åberopat önskvärdheten av därvarande växtlivs skyddande, har framhållit, att det ökade och oreglerade turistväsendet innebure en viss fara för traktens skövling, varjämte det ej vore osannolikt, att olaga bosättningar kunde uppkomma på norra sidan av Torneträsk, vilket kunde medföra den där varande högvuxna och kraftiga björkskogens nedhuggning och naturens skövling. Vidkommande turistväsendets inverkan få de sakkunniga anföra, att för närvarande turisttrafiken på norra sidan av sjön huvudsakligen är koncentrerad till tre platser, nämligen till de två ställen på sjöns norra strand, Pålno och Laimolahti, där lappläger sommartid finnas, samt till den vid bäcken Jebrenjokk uppförda turisthyddan. Av dessa platser ligga emellertid endast lappläget vid Pålno och turisthyddan inom den föreslagna nationalparken. Lappläget vid Laimolahti, som är beläget endast några hundratal meter från parkens föreslagna östra gräns, har däremot icke tagits inom densamma. Av nämnda tre platser är Pålno ojämförligt mest besökt. Sommartid, då nästan dagliga motorbåtsturer äro anordnade dit från den mitt emot på södra stranden av Torneträsk belägna stora Abisko turiststation, råder i Pålno-trakten en livlig turisttrafik. Jebrenjokkstugan och Laimolahti lappläger äro mindre besökta. Till sistnämnda ställe plägar emellertid motorbåt från Abisko avgå någon gång i veckan. Såvitt undertecknade är bekant, har turisttrafiken vid nämnda turiststuga och Laimolahti lappläger icke åtföljts av några olägenheter ur nu ifrågavarande synpunkt, liksom ej heller förhållandena vid Pålno torde utvecklat sig på något särskilt anmärkningsvärt sätt. Hänsyn till framtiden synes emellertid tala för, att sistnämnda trakt kommer i åtnjutande av nationalparks skydd, så mycket mer som nämnda område allt intill gränsen mot Norge är bevuxet med en för det nordliga läget synnerligen präktig björkskog och vegetationen även i övrigt är mer än vanligt frodig.

Naturligt är, att även andra trakter inom den föreslagna nationalparken än

de nu omförmälda äro föremål för turisters besök. Att den skada å naturen, som därvid orsakas, skulle vara av den omfattning, att av sådan anledning trakten bör fridlysas såsom nationalpark, synes, åtminstone sådana förhållandena för närvarande gestalta sig, tvivelaktigt. Möjligheten av att en del sällsynta växter, som förekomma å vissa platser inom området, särskilt å den av professor Gunnar Andersson såsom nationalpark ifrågasatta trakten vid Ortovare, kunna bli föremål för överbeskattning och utrotande, torde emellertid föreligga och påkalla uppmärksamhet.

Vad angår frågan om olaga bosättningar å Torneträsks norra strand och de faror, som därav kunna väntas uppstå för skövling av naturen, synes detta vara en sak, som föga har att skaffa med spörsmålet om nationalparkens tillblivande. De sakkunniga vilja i övrigt erinra om de omfattande åtgärder, som under de båda senaste åren från Kungl. Maj:ts sida vidtagits inom hela lappmarken för att bringa reda och ordning med avseende å de därstädes talrikt förekommande olaga bosättningarna samt till förhindrande av uppkomsten av nya dylika. Där så kunnat ske utan skada för andras intressen, hava ställenas innehavare fått på vissa villkor sitta kvar. I andra fall hava förfoganden vidtagits för deras avhysande. Enligt vad de sakkunniga hava sig bekant, finnes för närvarande, om man bortser från Jebrenjokkstugan och lappars boplatser, endast en lägenhet inom nu ifrågavarande trakt. Denna, som blivit utan tillstånd upptagen, hör emellertid till de lägenheter, vilka ansetts icke böra bibehållas; och torde den sålunda inom närmaste framtiden vara försvunnen. Att något nytt ställe skulle komma att uppstå i trakten, torde under ovan angivna omständigheter näppeligen kunna väntas.

Med hänsyn till den kännedom de sakkunniga inhämtat rörande trakterna norr och väster om Torneträsk hålla de sakkunniga före, att tillräcklig anledning saknas att till nationalpark avsätta hela den av professor Lönnberg föreslagna trakten. Den största delen därav består av kalfjäll utan kända större egendommigheter. Bland annat hela trakten från och med Tuoptertjåkko och vidare åt öster är praktiskt taget av denna beskaffenhet. Dessa kalfjällsområden synas för bevarande av förekommande särdrag icke påkalla fridlysning. Det synes de sakkunniga, som om i främsta rummet borde såsom nationalpark fridlysas det av professor Gunnar Andersson för sådant ändamål föreslagna västra området. Detta torde dock böra så utvidgas, att i parken intages åt väster hela dalgången kring den såsom gräns åt detta håll föreslagna fjällbacken upp till fjället Pejviktjåkks östra kant. Därifrån skulle gränsen utsträckas till Njuorajokks inflöde i sjön Vuolle Njuorajaure samt sedan åt öster genom nämnda sjö och vidare efter Njuorajokk till Torneträsk samt längs stranden därav förbi Pålnoviken till en punkt på stranden ungefär 3 kilometer åt öster räknat från vikens innersta bukt. Från nämnda punkt slutligen skulle gränslinjen dragas vinkelrätt mot riksgränsen. Enligt detta förslag skulle Pålnotrakten komma att falla inom nationalparken, vilket såsom ovan framhållits torde vara att förordas särskilt med hänsyn till turisttrafiken därstädes. Likaledes skulle de frodiga lövängar, som förefinnas på västra sidan om ovan omförmälda fjällback, komma att upptagas därinom.

Vad angår fridlysandet av det av professor Andersson föreslagna området vid Ortovare ställa sig de sakkunniga mera tveksamma, men anse sig med hänsyn särskilt till de av professor Andersson därom lämnade upplysningar ej böra avstycka dess upptagande såsom nationalpark.»

Slutligen har professor Andersson på given anledning inkommit med en den 8 januari 1919 dagtecknad P. M. i ärendet. Däri har han ingått i bemötande av vad i vetenskapsakademiens berörda utlåtande anförts. Han har vidhållit sin åsikt, att så stort område som det av akademien föreslagna ingalunda erfordrades och uttalat, att man snarare kunde liksom de sakkunniga ifrågasätta behövligheten av det av honom föreslagna östligare området. Han har vidare avstyrkt den av ovan nämnda sakkunniga föreslagna utvidgningen av gränserna för den västra av de ifrågasatta båda nationalparksområdena, enär inom utvidgningen icke förefunnes några naturförhållanden, som motiverade en dylik åtgärd, samt särskilt trakten närmast Pålnoviken vore hårt betad av lapparnas getter.

Under den ytterligare utredning i förevarande fråga, som verkställdes i anledning av riksdagens uttalande i förenämnda skrivelse vid 1915 års riksdag, hava olika meningar gjort sig gällande. Alla, som yttrat sig i ämnet, synas med undantag av vetenskapsakademien och dess naturskyddskommitté vara ense därom, att avsättande till nationalpark av hela det ursprungligen därtill föreslagna området icke bör äga rum, och även nämnda akademi och kommitté hava eventuellt frånträtt yrkandet, att i nationalparken skulle inbegripas visst vattenområde i Torne-träsk. Däremot hava förslag framställts om upplåtande i mindre omfattning av mark för ändamålet i fråga. Sålunda hava professor Gunnar Andersson, med vilken länsstyrelsen i Norrbottens län och domänstyrelsen instämt, ansett det ifrågasatta nationalparksområdet böra begränsas till två särskilda å den vid Anderssons första yttrande fogade kartan med röda streckade linjer utmärkta områden. Övannämnda sakkunniga för utredning om tillgodogörandet av kronans fisken samt jakten å viss kronomark hava ansett det västligare av dessa områden böra erhålla visst föreslaget tillägg men ställt sig tveksamma i fråga om det östligare området.

Utredningen i ärendet synes mig giva vid handen, att avsättande till nationalpark av hela det år 1915 föreslagna området icke är ur naturskyddsynpunkt av behovet påkallat. Vidare skulle enligt min mening genom realiserandet av naturskyddskommitténs förslag vissa ortsbefolkningens skäligen intressen komma att motverkas. Visserligen äger, såsom nämnda kommitté och de sakkunniga framhållit, ortsbefolkningen icke någon allmän rätt till jakt och fiske å ifrågavarande kronomarker. Men genom avsättandet till nationalpark skulle denna befolkning berövas möjligheten att, såsom enligt vad förenämnda sakkunniga upplyst nu

Departements-
chefen.

i viss utsträckning sker, inom detta synnerligen vidsträckta område erhålla vederbörlig myndighets tillstånd till jakt och i synnerhet fiske, vartill de för sitt uppehälle äro hänvisade.

Emellertid anser jag tillräckliga skäl hava anförts för att i viss mindre omfattning den inom ifrågavarande område förefintliga säregna och för det nordliga läget ovanligt frodiga och omväxlande växtligheten bör beredas särskilt skydd utöver vad gällande författningar eljest medgiva. För detta ändamål synes mig vara tillfyllest, att ungefärligen det av professor Andersson därtill föreslagna västligare området fridlyses såsom nationalpark. Med hänsyn till vad professor Andersson i sitt sista yttrande anført synes den av de sakkunniga ifrågasatta utvidgningen av detta område icke böra förordas.

För fridlysning av det östligare området kring berget Ortovare synas mig ej lika starka skäl vara anförda. Detta område synes icke i någon större grad innefatta märkvärdiga och för skadegörelse utsatta naturföremål, som icke finnas även å det västligare området, och dess västra gräns är i hög grad artificiell. För ett flertal sällsynta växter är skydd redan berett genom länsstyrelsens i ärendet omförmälda kun- görelse.

Det definitiva bestämmandet av gränserna för det av mig nu förordade nationalparksområdet bör tillkomma Kungl. Maj:t.

Karta, utvisande det av mig nu föreslagna områdets läge, torde få biläggas detta protokoll.

Rörande vad i ärendet anförts i fråga om åtgärders vidtagande för åstadkommande av effektivare bevakning av de till nationalparker avsatta områdena vill jag erinra, att professor Lönnberg redan år 1914 gjort framställning i sådant avseende samt att, sedan utlåtanden där- över inhämtats från åtskilliga myndigheter, framställningen remitterats till omförmälda sakkunniga, vilka emellertid ännu icke avgivit utlåtande i ärendet. Sådant utlåtande lär emellertid vara att snart förvänta.

Under åberopande av vad jag nu anført hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen medgiva

att såsom nationalpark må avsättas ett å kronomark nordväst om Torneträsk i Jukkasjärvi socken av Norrbottens län beläget område, innefattande berget Vaddetjäkko och upptagande ungefär 24.5 kvadratkilometer, med rätt för Kungl. Maj:t att bestämma de närmare gränserna för nationalparken.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga ... till detta protokoll utvisar, skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Rune Thygesen.

